KUNTALIITTO | Kommun-förbundet

Asiantuntijalausunto
12.1.2021
1189/03/2020

Päivi Koivuranta, Juha Myllymäki, Mirja-Maija Tossavainen,
Eeva Vesterbacka, Johanna Vilkuna, Kaisa Mäntynen,
Minna Antila, Jean-Tibor IsoMauno

stv@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 245/2020)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilakia. Osa muutoksista on tarkoitettu olemaan covid-19 epidemiaan liittyen väliaikaisesti 31.12.2021 saakka voimassa.

9 a §:n säännös on tarkoitettu viimesijaisen ohjauksen välineeksi ja käytettäväksi vain tilanteissa, joissa palvelujärjestelmän toimintakyky on vakavasti uhattuna. Kuntaliitto pitää ehdotusta perusteltuna ja se turvaa osaltaan terveydenhuollon toimintakykyä ja resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä vaikean epidemiatilanteen aikana.

9 a § on kuitenkin hyvin poikkeuksellinen toimivaltasäännös, jolla alueellisille ja valtakunnallisille toimijoille luotaisiin aivan uudenlaisia ja pitkälle kunnalliseen itsehallintoon ulottuvia, sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen liittyviä toimivaltuuksia. Säännöksen mukaisilla päätöksillä olisi vaikutuksia paitsi kunnan tai kuntayhtymän toimintaan myös voimassa oleviin hankintoihin ja niiden perusteella tehtyihin puitejärjestelyihin ja/tai yksittäisiin sopimuksiin. Esimerkiksi asiakaspaikkoja lisäämällä on usein sellainen toimenpide, joka usein tulkitaan hankintalain soveltamiskäytännössä hankintasopimuksen muuttamiseksi. Siksi jokainen tällainen sopimusmuutos tulee harkita erikseen hankintalain 136 §:n näkökulmasta. Jos sopimuksen muuttaminen ei ole sovellettavien sopimusehtojen mukaan mahdollista, ei muutosta lähtökohtaisesti voida kunnan tai kuntayhtymän näkökulmasta tehdä. Jos hankintasopimusta koskeva muutos tehdään hankintalain vastaisesti, voidaan tämä viedä markkinaoikeuden käsittelyyn tai hankintoja valvova kilpailu- ja kuluttajavirasto voi ottaa kokonaisuuden tarkasteltavakseen. Kuntaliitto toteaa, että mm. nämä näkökohdat olisi hyvä tuoda esiin lain perusteluissa ja hallituksen esitystä tältä osin vielä täsmentää.

Säännöksen (2 mom) perusteluissa todetaan, että aluehallintovirasto voisi tehdä päätöksen, jos kunnat eivät pystyisi tarpeeksi nopeasti sopimaan keskenään toisen kunnan tai kuntayhtymän järjestämisvastuulle kuuluvien potilaiden hoidosta. Aluehallintoviraston toimivallan ehdollisuus tulisi täsmentää säännöksen edellytyksiä koskevaan kohtaan tältä osin.

Kuntaliitto katsoo, että kunnan ja alueellisten / valtakunnallisten toimijoiden välisestä yhteistyövelvoitteesta voisi olla tarpeellista säätää 9 a §:ssä lakiehdotuksen 59 a §:n 3 momentissa omaksutulla tavalla.

9 a §:n 1 mom 2 kohdan maininta ”lisäämään asiakaspaikkoja” on Kuntaliiton näkemyksen mukaan lastensuojelun kannalta tärkeä esitys. Vuoden 2020 keväällä oltiin tilanteessa, jossa myös yksityisiin lastensuojelulaitoksiin olisi tarvittu joustoa nimenomaan lisäpaikkojen muodossa, kun tuli tarvetta sijoittaa lapsia, joiden vanhemmat olivat sairastuneet tai perheen tilanne muutoin muuttui sellaiseksi, että

lapsen ei kodin olosuhteiden takia enää ollut turvallista olla kotona. Tällöin olisi tarvittu myös joustoa henkilökunnan määrää ja kelpoisuutta koskevissa asioissa kuitenkin niin, että lasten huolenpito olisi varmistettu ja turvattu.

Määräaikaisen korvaussäännöksen (79 a §) tulisi kohdella tuottajia yhdenvertaisesti ja 9 a §:n mukaisen päätöksen seurauksena korvattavia kustannuksia tulisi olla ainoastaan palvelujen tuottamiskustannukset. Kohta ”muut taloudelliset menetykset” tulisi Kuntaliiton näkemyksen mukaan säännöksen 2 momentista siis poistaa. Ostopalveluiden osalta tulisi toimia julkisen järjestäjän ja ostopalveluiden tuottajan välisen sopimusehtojen ja laskutusperusteiden mukaisesti. Lähtökohtaisesti kunnan ei tulisi korvata ostopalveluiden liiketoiminnan riskejä, kuten mm. henkilösuojainten kohdalla on toimittu ja ohjeistettu.

Kuntaliitto katsoo, että lakiesityksen taloudelliset vaikutukset on arvioitu puutteellisesti. Lakiesityksessä kunnille ei arvioida aiheutuvan kustannuksia, mutta valtionhallinnon laitosten resurssia kuitenkin lisättäisiin. Koska epidemian seuranta- ja rajoitusvastuu sekä hallinnollinen työ kasvavat myös kunnissa tulisi vähintään vastaava rahoituspanostus myös palveluja järjestävillä kunnille osoittaa.

Myös KT Kuntatyönantajat kiinnittää huomiota lakiehdotuksen väliaikaiseen 9 a §:ään, joka koskee sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttamista. KT Kuntatyönantajat kiinnittää huomiota seuraaviin lakiehdotuksen ja sen perusteluiden kohtiin.
Lakiehdotuksen 9a §:n 1 momentin 2-kohdan perustelujen (s.70) kohdalla todetaan, että ”Kohdan nojalla voitaisiin myös muuttaa yksikön toimintaa siten, että tietyllä alueella keskitetysti joku yksikkö tai yksiköt huolehtivat karanteeniin tai eristykseen määrätyistä asiakkaista tai potilaista.” Lakiesityksestä ja sen perusteluista ei riittävän selvästi käy ilmi, onko lailla tarkoitus antaa kunnalle, kuntayhtymälle tai yksityiselle palveluntuottajalle mahdollisuus poiketa palvelujen tuottamisesta asumis- ja laitosyksikköjen palveluja jo käyttävän osalta. Ilman poikkeamismahdollisuutta yksikön toimintaa ei siis voida muuttaa käsittämään vain karanteenissa ja eristyksessä olevien asiakkaiden ja potilaiden huolehtimisesta.

Lakiehdotus valtuuttaa aluehallintoviranomaisen tekemään päätöksiä, joilla asetetaan päätöksen kohteena olevalle velvollisuuksia, joiden täyttäminen vaatii henkilöstöresursseja. Kun kysymys on hoito- ja asiakaspaikkojen lisäämisestä ja potilas- ja asiakaskunnan laajentamisesta toimintojen muuttamisesta yms. velvoittava päätös tarkoittaa useimmiten myös lisäresurssien tarvetta, jotta asetettu velvoite pystytään hoitamaan.

KT Kuntatyönantajat toteaa, että lakiehdotuksessa on puutteellisesti kiinnitetty huomiota päätösten henkilöstövaikutuksiin ja siihen, mitkä ovat työnantajan tosiasialliset mahdollisuudet täyttää asetetut velvoitteet, kun kunnan/kuntayhtymän tai muun tahon tehtäviä lisätään ja asetetaan väliaikaisia velvoitteita hoitaa uusia tehtäviä. Näin on siitä huolimatta, että esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa viitataan (esim. 1 momentin 2-kohta s.70, 2 momentti s.71, siihen, että aluehallintoviranomaisen päätöksellä asetettavalla velvoitteella voidaan vastata muun ohella toisen tahon henkilöstövajauksesta syntyviin tilanteisiin. Esimerkkinä henkilöstövajaustilanteista on muun muassa henkilöstön siirtäminen tartuntojen jäljitystyöhön tai tulevaisuudessa rokotustehtäviin (s.68) ja tilanne (s. 71), jossa kunnan oman

henkilöstön sairaus- ja karanteenipoissaoloista johtuen kunta ei pysty lisäämään asumispalvelukapasiteettia oman palvelutuotantonsa kautta tai ostamaan lisäkapasiteettia yksityisiltä palveluntuottajilta.”

Lakiehdotuksen 9 a §:n 6 momentissa todetaan, että jos päätöksessä kohdistetaan velvoitteita tiettyyn nimettyyn toimintayksikköön ja päätöksellä voidaan ennakoida olevan merkittävä vaikutus yksikön toimintaan, on aluehallintoviraston päätöstä tehdessään erityisesti otettava huomioon tahon, jota päätös koskee mahdollisuus muuttaa toimintaansa, toimintayksikössä jo olevien asiakkaiden ja potilaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteutuminen sekä yksiköissä muutoin annettavat sosiaali- ja terveyspalvelut. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tämä merkitsisi käytännössä velvollisuutta selvittää yksikön tilannetta, etukäteen ja tilanteen kiireellisyyden sallimalla tavalla. Epäselväksi jää millaisissa tilanteissa selvitys voisi jäädä kokonaan tekemättä tai se voitaisiin tehdä hyvin puutteellisesti ja se vaikuttaisiko tällainen kiireellinen päätös päätöksen voimassaoloon sitä lyhentävästi. Esityksestä ei myöskään selviä, tulisiko päätöksentekijän kuitenkin tehdä selvitys mahdollisimman pian päätöksen jälkeen, kun kiireellisyystilanne sen mahdollistaa. Lakiehdotuksen 9a §:n 1 momentin 3-kohdan mukaan potilaan hoitaminen sosiaalihuollon yksikössä edellyttäisi kuitenkin riittävän ja asianmukaisen henkilöstön olemassaolon varmistamista. Ehdotuksesta ei käy ilmi, olisiko tästä varmistamisesta kuitenkin mahdollista poiketa 6 momentin perusteella. Velvoitteella ottaa huomioon yksikön mahdollisuus muuttaa toimintaansa tarkoitettaisiin erityisesti yksikön käytössä olevien hoito- ja asiakaspaikkojen, hoitolaitteiston ja muiden materiaalisten resurssien sekä henkilöstön osaamisen ja riittävyyden kartoittamista. Perustelujen mukaan kuitenkaan tällaisia asioita koskevat puutteet eivät merkitsisi sitä, ettei päätöstä voitaisi tehdä, vaan päätöksellä voitaisiin nimenomaan velvoittaa kunnat ja kuntayhtymät tietynlaisen toiminnan toteuttamiseen jatkossa ja tällöin toiminnan edellytysten tulisi olla kunnossa. Lakiesitys jättää auki sen millaisilla selvityksillä ja edellytyksillä aluehallintovirasto tai sosiaali- ja terveysministeriö voi velvoittavia päätöksiä tehdä. Tämä voi olla ongelmallista velvoitetun tahon kannalta.

KT Kuntatyönantajat toteaa, että lainkohta jättää epäselväksi, miten työnantajan käytössä olevat riittävät ja osaamis- ja kelpoisuusvaatimuksiltaan oikeat henkilöstöresurssit selvitetään ja arvioidaan ja toisaalta niiden mahdollista käyttöä koskevat rajoitukset selvitetään. Esimerkiksi työntekijän kanssa solmittu työsopimus ja myös joissain tapauksissa työehtosopimuksista tulevat velvollisuudet voivat rajoittaa työnantajan oikeuttaa siirtää henkilöstöä toisiin tehtäviin tai toiseen toimipaikkaan. Myös henkilöstön koulutus- ja osaamistaso voi asettaa merkittäviä esteitä aluehallintoviraston päätöksen toteuttamiselle. Esimerkiksi 9a §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisen päätöksen toteuttaminen nähdään hyvin hankalaksi ilman merkittäviä henkilöstösiirroksia. Perustelut jättävät myös epäselväksi, miten toimitaan tilanteessa, jossa työnantajalla ei ole mahdollisuuksia saattaa toimintaedellytyksiään päätöksessä asetetun velvoitteen edellyttämälle tasolle. On otettava huomioon, että henkilöstön lisärekrytointi vaatii aikaa.

Nyt lausuntokierroksella oleva lakiehdotus ei anna työnantajalle sen suurempia toimintavaltuuksia työjärjestelyihin kuin sillä on normaaliolosuhteissakaan. Tämä koskee myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöiden kelpoisuusehtoja, esim. tilanteessa, jossa potilaiden terveydenhuoltoa toteutettaisiin sosiaalihuollon yksikössä. Lakiehdotus ei anna työnantajille mitään keinoja ratkaista lisäresursseja koskevia haasteita. Työnantajaa sitovat velvoitteet voivat kuitenkin olosuhteista riippuen estää

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

aluehallintoviraston päätöksen tekemisen tai ne voivat käytännössä estää/vaikeuttaa päätöksen toimeenpanoa, jos niitä ei selvitetä riittävästi ennen päätöksen tekemistä.

KT Kuntatyönantajat toteaakin, että jos aluehallintovirasto tekee lakiesityksen 9 a §:n mukaisen päätöksen, työnantajalle tulisi samalla antaa oikeus tehdä aluehallintoviraston päätöksen edellyttämät ja päätöksestä johtuvat työtä ja työntekopaikkaa koskevat väliaikaiset järjestelyt päätöksen voimassaoloa koskevalla ajanjaksolla siitä riippumatta, mitä yksittäisen työntekijän työsopimuksessa ja työnantajaa sitovassa työ- ja virkaehtosopimuksessa mahdollisesti on määrätty. Myös osaamis- ja kelpoisuusvaatimuksista poikkeaminen tilapäisesti pitäisi mahdollistaa, kuitenkin siten, että se on riittävän ja asianmukaisen henkilöstön varmistamisen kannalta mahdollista. Tätä lakiehdotusta tai lakiehdotuksen toteuttamiseen tarvittavaa muun lainsäädännön muuttamista tulee tältä osin muuttaa, mikäli halutaan mahdollistaa 9a §:n perusteella tehtävien päätösten täysimääräinen toteuttaminen.

KT Kuntatyönantajat kiinnittää huomiota siihen, että työnantaja on lakiehdotuksen 9 a §:n mukaisissa päätöksissä sidottu myös työaikalain ja työ- ja virkaehtosopimuksen työaikoja koskeviin määräyksiin. Toisin sanoen työnantaja ei voi vastata esim. hoidettavien potilaiden lukumäärän kasvuun teetättämällä käytettävissä olevilla työntekijöillä ylityötä ilman heidän suostumustaan. Valmiuslainsäädännön nojalla voimassa olleet asetukset antoivat keväällä 2020 poikkeuksellisesti asetuksessa säädetyin edellytyksin oikeuden poiketa ylityön teettämistä ja lepoaikoja koskevista määräyksistä. Työaikalain mukaan vain viranhaltijalla on velvollisuus suostua ylityöhön, kun työn laatu ja pakottavat syyt vaativat ylityön tekemistä. Lakiehdotus ei myöskään anna vastaavaa oikeutta poiketa vuosilomia koskevista määräyksistä kuin valmiuslainsäädännön nojalla voimassa olleet asetukset antoivat. Tarve työaika- ja vuosilomamääräyksistä poikkeamiseen voisi tulla eteen tilanteessa, jossa työnantaja ei hallussaan olevien oikeuksien nojalla pysty tehtäväsiirroin tai uuden henkilöstön rekrytoinnilla toimimaan tehdyn päätöksen mukaisesti. Vuosiloma- ja työaikamääräyksistä poikkeaminen tilapäisesti pitäisi mahdollistaa, kuitenkin siten, että henkilöstön turvalliset ja terveelliset työolot eivät vaarannu. Tätä lakiehdotusta tai lakiehdotuksen toteuttamiseen tarvittavaa muun lainsäädännön muuttamista tulee tältä osin muuttaa, mikäli halutaan mahdollistaa 9a §:n perusteella tehtävien päätösten täysimääräinen toteuttaminen.

Lakiehdotuksen 9 a §:n 4 momentin perusteluissa (s.71-72) lähdetään siitä, että palvelujärjestelmä pystyisi itse käytettävissään olevin keinoin ja valtuuksin muuttamaan toimintaansa tarpeen mukaisesti sekä tekemään sopimuksin tarvittavia yhteistyöjärjestelyitä keskenään ja yksityisten tuottajien kanssa. Tältä osin KT viittaa aiemmin todettuihin työnantajien rajallisiin keinoihin siirtää henkilöstöä ja muuttaa toimintojaan.

KT Kuntatyönantajat viittaa vielä siihen, mitä se on lausunut aikaisemmin terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain valmiussuunnittelua koskevien lainmuutosten yhteydessä henkilöstöresurssien siirtämisestä häiriötilanteissa ja siirtojen esteistä.

Yhteenvetona KT Kuntatyönantajat toteaa, että lakiesityksen 9 a §:ssä annettaisiin aluehallintovirastolle ja sosiaali- ja terveysministeriölle oikeus tehdä päätöksiä ja asettaa velvollisuuksia kunnille ja kuntayhtymille lainkohdassa tarkoitetuissa asioissa. Kyse on viime sijaisesta keinosta ja olosuhteissa, joissa covid-19-taudin leviäminen heikentää tai perustellusti arvioiden saattaa heikentää sosiaali- ja

terveydenhuoltojärjestelmän toimintakykyä. Kysymys on siis poikkeuksellisesta menettelystä poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Esityksen perusteluiden mukaan päätöksillä ei voida puuttua työntekijöiden työ- ja virkasuhteiden ehtoihin tai esimerkiksi poiketa työaikalainsäädännön tai vuosilomalain sääntelystä, vaan henkilöstökysymyksissä noudatettaisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä, työ- ja virkaehtosopimuksia sekä työsopimuksia työnantajalla oleva direktio-oikeus huomioon ottaen. Ko. lainsäännös ei tämänlaista valtuutta annakaan.

Jos ko. lainkohdassa tarkoitettuja päätöksiä jouduttaisiin tekemään, lainsäädännöstä ja sopimuksista johtuvista velvoitteista voi kuitenkin olosuhteista ja määräyksistä/sopimuksista riippuen seurata, että kunnalla tai kuntayhtymällä ei ole määrällisesti ja laadullisesti sellaisia henkilöstövoimavaroja käytössä kuin päätökset edellyttäisivät. Tämä voi käytännössä muodostua esteeksi velvoitteiden täyttämiselle, vaikka lakiesityksessä todetaan, että aluehallintoviraston on päätöstä tehdessään erityisesti otettava huomioon tahon, jota päätös koskee, mahdollisuus muuttaa yksikkönsä toimintaa, yksikössä jo olevien palveluiden toteuttaminen jne. Yhtenä syynä sille, että vastuita ei ole pystytty sopimuksin uudelleen järjestämään, voi olla vajaus ja puute henkilöstöresursseista. Lakiesitys antaisi valtuudet viranomaiselle puuttua poikkeuksellisesti tilanteeseen poikkeuksellisissa olosuhteissa, mutta ei kunnalle tai kuntayhtymälle tarvittaessa keinoja täyttää lisääntyneet velvoitteet esim. teettää ylityötä vastoin suostumusta, peruuttaa vuosilomia tai velvoittaa henkilöstöä siirtymään työntekopaikasta toiseen. Koska kysymys on poikkeuksellisesta menettelystä tulisi aluehallintoviraston/sosiaali- ja terveysministeriön asiaa koskevissa hallintopäätöksissä myös voida poiketa tilapäisesti työnantajaa sitovasta lainsäädännöstä ja sopimusmääräyksistä siltä osin kuin lisävelvoitteiden täyttäminen sitä vaatii ja tämä tulisi huolellisesti selvittää tahon kanssa yhteistyössä ennen päätöksen tekemistä. Toissijaisesti päätöstä tehtäessä tulisi varmistua yhteistyössä ko. tahon kanssa siitä, että tarvittava henkilöstöresurssi on käytettävissä tai saatavilla käyttöön, jottei jouduta tilanteeseen, jossa hallintopäätöksen toteuttaminen johtaa kohtuuttomuuteen tai sitä ei voida toteuttaa.

Tiedonsaantia koskevaa säännöstä (24 §) Kuntaliitto pitää tarpeellisena ja se käytännössä nopeuttaa tartunnan jäljitystä. Myös 68 §:ään liittyviä muutosesityksiä Kuntaliitto pitää perusteltuina, mutta edellyttää, että valtio huomioi velvoitteesta kunnille aiheutuvat lisäkustannukset.

Yleisiä hygieniatoimenpiteitä koskeva, koronavirusepidemian leviämisen rajoittamiseksi tarkoitetut määräaikaiset säännökset tartuntatautilakiin (58 c §, 58 d §, 58 g §, 58 h §) ovat sinällään perusteltuja, jotta mm. vältyttäisiin kevään 2020 kaltaiselta tilojen massasulkemiselta.
Säännökset kuitenkin lisäävät kunnan valvonta- ym. tehtäviä ja hallinnollista taakkaa, joista aiheutuvat kustannukset on kunnille korvattava. Uusien tehtävien edellyttämät toimivaltamääräykset tulee myös ottaa huomioon kuntien hallintosäännöissä, mikä osaltaan lisää kuntien hallinnollista rasitetta. Säännöksillä on myös vaikutuksia kuntien toimintaan esimerkiksi kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluiden järjestäjänä ja säännös aiheuttaa kunnille hallinnollista taakkaa ja lisäkustannuksia myös näiden palveluiden järjestäjinä. Esityksen vaikutukset on myös tältä osin arvioitava ja aiheutuneet kustannukset korvattava kunnille. Esityksestä ei saa syntyä sellaista tilannetta, että kunnille syntyisi velvollisuutta

korvata aiheutuneita kustannuksia esimerkiksi muille kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluita tuottaville toimijoille.

Se, että yritykset voivat halutessaan hakea tukea yleisestä yrityksille suunnatusta kustannustukiohjelmasta - riippumatta siitä, onko liiketoiminnan supistuminen johtunut viranomaispäätöksistä vai ei - on Kuntaliiton näkemyksen mukaan eri asia, kuin varsinainen korvausvastuu ja sitä koskeva sääntely.

Kuntaliitto korostaakin, että tartuntatautilain määräaikaisissa säännöksissä tulisi selvyyden vuoksi todeta, ettei kunnille synny päätösten johdosta korvausvelvollisuutta yksityisille palveluntuottajille. Muutoin (esim. 58 g §:n soveltamistilanteessa) voi epävarmuus mahdollisesta korvausvastuusta korottaa kynnystä sinänsä tarpeellisen, pitkälti valtakunnallisiin THL:n raja-arvoihin perustuvan päätöksen tekemiselle.

Kuntaliitto edellyttää, että STM ja OKM ohjeistavat yhteistyössä kuntia sekä tartuntatautilain mukaisista toimivaltuuksista että niiden vaikutuksista kunnan toimintaan kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluiden järjestäjinä ja tuottajina.

Henkilöliikennettä koskevia toimenpiteitä koskeva säännös (58 e §) on Kuntaliiton näkemyksen mukaan kannatettava kuntien järjestämän joukkoliikenteen ja henkilökuljetusten näkökulmasta. Tehostettu puhdistaminen normaalioloihin verrattuna ja matkustajille tarjottavat mahdollisuudet ja toimintaohjeet riittävän hygieniatason ylläpitämiseen ovat perusteltuja toimia, jotka ovat käytössä jo tälläkin hetkellä.

Kuntaliitto kuitenkin katsoo, ettei säännöstä koskevassa tarkentavassa asetuksessa tulisi antaa liian yksityiskohtaisia ja/tai kategorisia määräyksiä erilaisia palveluja (esim. paikallisliikenne- tai kaukoliikennepalvelu) tuottaville toimijoille, vaan niille tulisi jättää paikallista harkintavaltaa parhaiten soveltuvien käytäntöjen noudattamiseksi.

Liikenne- ja viestintävirastoa koskevan säännöksen (58 f §) tarkoitus on sinänsä ymmärrettävä, mutta sen sisältö, perustelut ja käytännön toteutus ovat ongelmallisia etenkin paikallisliikenteen kannalta. Esitystä ei voida myöskään pitää paikallisliikenteen näkökulmasta oikein suhteutettuna ja kustannustehokkaana.

Kuten viimeisen vuoden aikana on nähty, epidemiatilanteessa joukkoliikenteen ja muun julkisen liikenteen asiakasmäärät laskevat voimakkaasti. Tämä mahdollistaa jo sinällään matkustajille väljät matkustusolosuhteet. Paikallisliikenteen ei ole osoitettu olevan koronatartuntojen lähde. Myöskään kansainvälisesti tästä ei ole viitteitä.

Viranomaisen päätöksen mukaisen matkustajamäärän toteutumisen varmistaminen johtaisi kaupunkijoukkoliikenteessä palvelun huomattavaan heikentymiseen ja keskeytyksiin. Harvemmin asutuilla alueilla ongelmaksi voisi muodostua palvelun harvat vuorovälit, esimerkiksi koululaisten sujuvasta ja turvallisesta liikkumisesta on aina joka tapauksessa huolehdittava. Epäselväksi myös jää, mihin tarve rajoittaa joukkoliikenteen matkustajamääriä perustuu tilanteessa, jossa yhteiskunnan toimintoja jo muutenkin rajoitetaan tartuntatautitilanteen nojalla ja liikkumistarve on vähentynyt huomattavasti. Jos

matkustajamäärien rajoittaminen johtaisi tilanteisiin, jossa kaikki matkustajat eivät mahtuisi liikennevälineisiin, herää kysymys millä perusteilla matkustajia kapasiteettia täytettäessä voitaisiin tällöin priorisoida.

Vammaispalvelulain ja kehitysvammalain mukaiset kuljetukset ovat subjektiivisia oikeuksia. Kunnilla on myös perusopetuslaissa säädetty velvollisuus perusopetuksen koululaiskuljetusten järjestämiseen. Säännökseen lisätty tarkennus siitä, ettei säännöksen nojalla annettu päätös saisi estää kenenkään oikeutta lakisääteisiin palveluihin eikä se saa estää virkamiestä hoitamasta virkatehtäviään on näin ollen tarpeellinen. Vaikkei joukkoliikenteen järjestäminen ole kuntien lakisääteinen tehtävä, pyritään sillä turvamaan mm. työmatka-, opiskelu- ja koululaisliikennettä. Joukkoliikenteen matkustajamäärien rajoittaminen voisi siis välillisesti haitata mm. koululaisten sujuvaa liikkumista.

Säännökseen lausuntopalautteen johdosta kirjattu rajaus (koskisi vain liikennevälineitä, joita käytetään yli 10 henkilön samanaikaiseen kuljetukseen) on tervetullut erityisesti lakisääteisten kuljetusten näkökulmasta, mutta rajaus osoittaa samalla pykälän perustelujen ristiriitaisuuden väljyysvaatimusten kanssa.
Joukkoliikenteen matkustajamäärän väliaikainen rajoittaminen lakiperusteisesti olisi järeä toimenpide, joka lisäisi viranomaisten ja yritysten kustannuksia taloudellisesti muutenkin vaikeassa koronatilanteessa. Mikäli valtio asettaa voimakkaita rajoituksia, jotka aiheuttavat tilaajille, yrityksille ja asiakkaille huomattavia kustannuksia, tulisi taloudelliset menetykset valtion toimesta näille toimijoille täysimääräisesti myös korvata.

Kuntaliitto katsoo, ettei joukkoliikenteen tarkastaminen ole mahdollista terveydensuojelu- tai elintarvikelain muun valvonnan yhteydessä ja on muutoinkin ongelmallinen kuntien hyvin rajallisten resurssien takia (59 b §). Ongelmalliseksi voisi muodostua myös toimivaltaisen viranomaisen määrittäminen esim. pitkän matkan bussien tai junien osalta. Kuntaliiton näkemyksen mukaan joukkoliikenteen osalta valvonta tulisi suorittaa muilla tavoin, ja niin että se häiritsee mahdollisimman vähän sujuvaa liikennöintiä.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan viranomaisten hyvä yhteistyö ja joustava tiedonkulku on Covid 19 epidemian torjunnassa tärkeää. Tartuntatautilakiin olisi syytä täsmentää, että tartuntatautilain nojalla annettavat määräaikaiset päätökset olisi toimitettava tiedoksi valvonta-alueen muille viranomaisille, terveydensuojelu- ja elintarvikevalvontaviranomaiset mukaan lukien. Kunnan terveydensuojelu- ja elintarvikevalvontaviranomaisten tarkastusten yhteydessä havaitut epäkohdat tulisi vastaavasti saada joustavasti ja nopeasti tartuntatautilan mukaisten viranomaisten tietoon.

Tartuntatautilain muutosta on tarkennettava myös hallinnollisten pakkokeinojen osalta. Mikäli tartuntatautilain mukaisten määräysten valvonta kuuluisi kunnan terveydensuojelu- tai elintarvikevalvontaviranomaiselle, olisi laissa oltava mahdollisuus laskuttaa määräysten valvonnasta.

Kunnan terveydensuojelu- ja elintarvikevalvontaviranomaisten suunnitelmallisen valvonta on riskiperusteista ja toiminnanharjoittajalle maksullista. Monet lakimuutosehdotuksen väliaikaisen 58 g pykälän luetellut toiminnat eivät kuulu elintarvike- tai terveydensuojelulain suunnitelmalliseen valvontaan.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Päivi Koivuranta, Juha Myllymäki, Mirja-Maija Tossavainen,
Eeva Vesterbacka, Johanna Vilkuna, Kaisa Mäntynen,
Minna Antila, Jean-Tibor IsoMauno

Näiden toimintojen osalta tartuntatautilain valvonta muun valvonnan (esim. terveydensuojelulain valvonta) yhteydessä ei ole käytännössä mahdollista.

Elintarvikelain 36 §:n mukaan valvontaviranomainen voi valvonnassaan käyttää apunaan ulkopuolisia asiantuntijoita. Tartuntatautilain muutokseen olisi hyvä lisätä mahdollisuus ulkopuolisen asiantuntijan käyttämiseen kuten elintarvikelaissa säädetään.

Lakiehdotuksesta ei käy ilmi, onko kunnan terveydensuojelu- tai elintarvikevalvontaviranomaisen tartuntatautilain mukainen valvonta toiminnanharjoittajalle maksullista. Tartuntatautilain mukaisen valvonnan kustannuksia voisi olla hankala periä toiminnanharjoittajalta. Lakiehdotus kaipaa tältä osin täsmentämistä.

Kuntien henkilöstö on nykyisin varsin tarkkaan mitoitettu nykyisten velvoitteiden mukaiseksi, eikä ylimääräisiä tarkastustehtäviä ole mahdollista hoitaa pitempiaikaisesti nykyisin voimavaroin. Hallinnollisten pakkokeinojen käyttäminen on kevyimmilläänkin varsin työlästä. Jos tarve suunnata merkittävä määrä resursseja tartuntatautilain mukaisten velvoitteiden valvontaan muodostuisi pitempiaikaiseksi, olisi lisäresurssin saaminen tehtävän hoitamiseksi välttämätöntä. Tällöin kunnille tulee osoittaa rahoitus tähän uuteen tehtävään.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan henkilöliikenteen valvonta tulisi järjestää muutoin kuin kunnan terveydensuojeluviranomaisen toimesta. Kaukoliikenteen valvonnassa on hankala määrittää toimivaltainen viranomainen (minkä kunnan / alueen viranomainen valvoisi liikennettä), lisäksi valvonta on erittäin hankala järjestää muiden lakisääteisten tehtävien ohessa, jolloin sen toteutuminen olisi epävarmaa.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan kunnan terveydensuojelu- ja elintarvikevalvontaviranomaisella on oltava mahdollisuus harkintansa ja resurssitilanteensa mukaan päättää tartuntatautilain mukaisista tarkastuksista. Valtion tulisi korvata kunnille täysimääräisesti tämän lain valvonnasta aiheutuneet kustannukset, silloin kun niitä ei voida periä toiminnanharjoittajilta.

Virka-avun osalta Kuntaliitto toteaa, että terveydenhuollossa voi tarvita virka-apua eristämiseen tai karanteeniin liittyvien päätösten toimeenpanossa. Samalla tavoin virka-apu rajaviranomaisilta voi olla tarpeen mm. lentoteitse saapuvien koronatesteihin ohjaamisessa ja annetun viranomaisohjeistuksen noudattamisen valvonnassa.
Kuntaliiton näkemyksen mukaan tartuntatautilakiin liittyvästä 89 § mukaisesta virka-avusta ei kuitenkaan tulisi periä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjältä maksua.

SUOMEN KUNTALIITTO